Diplomaside 40 yıl, 11 ay, 17 gün..!

Oğuz GÖKMEN
Diplomat

DİPLOMASİ

Savaşta ve barışta diplomasi!

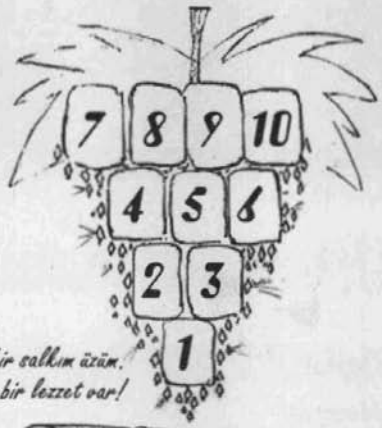

Çamlıbağ'dan bir salkım üzüm.
Her tanesinde ayrı bir lezzet var!

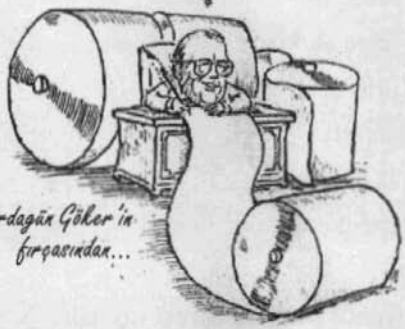

Yurdagün Göker'in
fırçasından...

1. *Diplomasiye giriş Aday Memur*
   3'ncü Kâtip
   2'nci Kâtip
2. *Paris Büyükelçiliği 2'nci Kâtibi*
   sonra başkâtip
3. *Merkezde Ticaret ve*
   İktisat Dairesinde
   Şube Müdürü
4. *Buenos Aires'de resen Maslahatgüzar*
   Sofya Büyükelçiliği Müsteşarı
5. *Merkezde Ticaret ve Ticari Anlaşmalar*
   Dairesi Genel Müdürü
6. *27 Mayıs 1960 arızası ve*
   Buenos Aires Büyükelçisi,
   Bolivya, Paraguay ve Uruguay'da
   aknedite Büyükelçi Bürüksel'de Avrupa
   Birliği nezdinde Büyükelçi
7. *Almanya Büyükelçisi*
   (yaklaşık 6 yıl)
8. *Merkezde Ekonomik ve*
   Sosyal İşler Bakan Yardımcısı
9. *Belgrad Büyükelçisi*
   Budapeşte Büyükelçisi
10. *Budapeşte'den*
    - *yaş haddinden emekli*
    - *İstanbul ve Marmara*
      Üniversitelerinde
      Siyasal Bilgiler Fakültesinde
      Atatürk İlke ve İnkılâplar
      Enstitüsünde
      (YÖK) öğretim görevlisi
    - *Sayın Ali Çoşkun'un ricası üzerine*
      Odalar Birliğinin
      Ticaret ve İktisat Gazetesinde
      dışilişkiler köşe yazarı
    - *Türkiye Gazetesinde yıllardan beri*
      "Haftalık Görüş" köşesi yazarlığı...

"Diplomasi" adındaki kitabımın içeriği, zorunlu ve anlaşılabilir nedenlerle kısıtlı kalmış, buna karşılık günümüzde fokur fokur kaynayan bir kazan gibi Güney Doğu Anadolu ile bugünkü Kuzey Irak konusu üzerine yabancı kaynaklara dayanarak yapılan ve vakti ile özet olarak bir gazetede yayınlanmış olan araştırma, kitapta yeralmıştır. 1925 yılında "Cercle D'Orient" da bir bezik masasında başlayan bu "kor gibi sıcak konu"nun özellikle şimdilerde yakıcı bir güncellik taşıdığı kanısındayım.

Bu diplomatik "serencam"ı anlatırken yazılarımı bir editöre vermeyi düşünmedim. Konuların sıralanmasında ve düzeltmelerin yapılmasında, şimdi emekli olan Almanya Sefaretinin sekreteri Solmaz DANGA'ya ve grafiker Mehmet ÜNGÖR'e teşekkürler.

Ayrıca, basım konusunda yardımcı olan Hasan YAMAÇ'a teşekkürler.

BİR GALATASARAY MACERASI

Anadolu'dan Galatasaray'a gelenler arasında GALATASARAY adını daha önceden duymuş olanlarımız pek azdır. Ben ve benimle Manisa'dan kalkıp gelenler için de durum bundan farklı değildi.

1920'li yılların ikinci yarısında, bütün Türkiye'de ve özellikle Kurtuluş Savaşları sürecinde düşman işgal ve istilası alında kalmış yörelerden kurtulup aydınlığa, güne güneşe, özgürlüğe kavuşmanın sevinci, düşmanın kaçarken kalleşce yaktığının temizlenmesi ve onarımı gayretlerine ve telaşlarına karışıyordu.

1922 yılının Eylül ayı başlarında TÜRK Ordusunun önünden kaçarken, YUNAN'ın hunharca yaktığı yıktığı o güzelim Manisa'nın üzerinden aylarca duman eksilmemiş, yanık kokusu ise, çok daha uzun süre insanların genizlerinden, ciğerlerinden çıkmamıştı. O günlerde henüz beş yaşlarında kadar küçük bir çocuktum. Aradan yetmiş yıldan fazla bir zaman geçti. Şimdilerde bile daha hâlâ ne zaman bir yanık kokusu duysam, burnumun direği sızlar.. İçim ezilerek, burkularak nedense hep o günleri anımsarım!..

Şimdilerde anımsaması bile insana hüzün veren bu dönemi izleyen yıllarda Manisa'ya önemli kişilerden gelen giden çok olurdu. O günlerde şehirde bırakınız oteli, lokantayı, kahveyi; yangından kurtulup ayakta kalabilmiş evlerin sayıları bile çok azdı. Çoğumuz ovadaki bağ evlerinde oturur olmuştuk. Bizim şehirdeki büyük evimiz yangından son anda kurtulabilmişti. Kapısı kırılmış, içine tutuşturulmaya hazır gaz tenekeleri konulmuştu. Eşyaların bir kısmı esmer tenli göçebeler tarafından kaçırılmaya hazır denkler halinde bir tarafa konulmuştu. Koskoca şehirde sadece "ALTI LAMBALI"diye maruf kocaman bir kahvehane-meyhane-kalmıştı. Şimdilerde kovboy filimlerinde görmeye alıştığımız geniş "SALOON" lara benzerdi. Burası yüksek tavanlarda asılmış yan yana altı adet büyük gaz lambası ile aydınlatıldığı

için adı "Altı Lambalı" diye bilinirdi. Elektrik henüz Manisa'ya girememişti.

Bu dönemde Ankara'dan kalkıp da Manisa'ya gelen önemli kişiler çok olurdu. Bunlar şehrin eşrafı, tanınmış aileler tarafından misafir edilir, ağırlanırdı. Bu ağırlamaların onurundan bizim evimiz de sık sık yararlanırdı. Evin büyük giriş kapısı ile iç bahçeye kadar uzanan geniş bir sofanın iki yanında sıra sıra odalar sıralandı. Bir tarafında yatak ve istirahat odaları, öbür tarafında uzanırdı. Kalabalık misafirler geldiği zaman salon veya yemek odası yerine büyük geniş sofada masa kurulur, gazlı lüks lambaları ışığında yenilir, içilir ve sonra da konuşulurdu. Bizim sofadaki akşam sofraları hayli uzun sürer, yemeğin sonlarına doğru sözleri daha üst perdeden çıkar olmuştu. Önemli bir kişi olduğu için çok önemli laflar ediyor olmali idi ki herkes sesli sessiz onaylıyordu. Bakan "Olmaz efendim.. Böyle olmaz!.. diyordu. Çocuklarınızı mutlaka okutacaksınız !.. Yoksa çok geçmeden yanı başınızdaki İzmir'in bir kazası haline düşersiniz!.." diye göz dağı veriyordu. Yani bugünkü anlamı ile "İzmir'in bir ilçesi durumuna düşersiniz.." demek istiyordu. Lüks lambalarının parlak ışığı altında acaip şekiller oluşturan sigara dumanları arasında bu sözlerin tam anlamını o zaman pek kavrayamamıştım. Ama bizimkiler anlamış olmalılardı. Sus pus olup derin düşüncelere dalmışlardı. "Gavur İzmir'in kazası olmak" hepsini ürkütmüştü...

Osmanlı İmparatorluğu'nun koskoca SARUHAN vilayetinin merkezi, başını başı karlı, efkârlı SİPİL Dağı'na dayamış, Şehzadeler şehri, Muradiyeli, HAFZA SULTANLI, o güzelim Manisa o gavur İZMİR'e hiç baş mı eğerdi? Masada hemen karar verildi. Çocuklar İstanbul'a okumaya gönderilecekti. Bakan Bey okul kayıtlarını bizzat yaptıracaktı. Gerçekten de öyle yapıldı idi. Ertesi ders yılı Manisa'dan İstanbul'a Galatasaray'a doğru yola çıkarılan Manisalı çocuklar arasında ben de vardım. Galatasaray'ın ünlü demir kapısının iki kanadı birden önümüze açıldı. Bizler zamanın

MAARİF VEKİLİ MUSTAFA NECATİ Bey ve Mebuslarımızın arkasında dağınık düzen SAATE doğru yürümeye başladık. Bir ara Vekil Bey durdu. Hepimiz durduk. Arkasında bizlere dönerek okulun mermer levhasını işaret etti. "Okuyun bakalım ne yazıyor?" diye sordu. Hepimiz birşeyler söyledik, yanımdaki milletvekili bana kopya verdi. "MEKTEB-İ SULTANİ!.." dedim. Vekil Bey döndü bana ters ters baktı. Doğrusunu bizlerin velisi olacak olan FEVZİ LÜTFÜ Bey söyledi. Galatasaray Lisesi'ne gelmiştik. Burası artık bizler için önce bir GURBET, sonraları ise evimiz ve ömür boyu manen hiç ayrılamayacağımız OCAĞIMIZ olacaktı.

Annelerimiz okulun dışında bizi dualarla uğurlamış, sessizce ağlaşıyorlardı. Doğduğumuz yerlerden ayrılmış, sanki askere, gurbete gitmiş gibi idik. Kayıtlarımız yapıldıktan sonra hep beraber o zamanlar Beyoğlu'nun iki büyük mağazasına gittik. Bunlar Galatasaray ile Tünel arasında birbirlerine çok yakın ve o zamana kadar hiç görmediğimiz kadar büyük mağazalardı. Birinin adı MAYER, öbürünün adı KARLMAN idi. Mendil cebi sarı kırmızı GS. armalı lacivert BLAZER ceketlerimizi, gri pantolonlarımızı, palto pardesülerimiz buralardan satın alındı. Biz bekâr yatılı öğrenciler için verilen listeye göre çamaşırlar çoraplar alındı. Hepimizin okul numaralarının makine ile işlenmiş olduğu uzun şeritler annelerimiz tarafından kesilerek çamaşırlarımıza, mendillerimize varıncaya kadar işlendi. Artık yıkanırken karışmayacak, kaybolmayacaktı. Hepimizin velisi olacak olan Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu o zamanlar henüz bekârdı. Bab-ı âlide bir matbaası vardı. Orada müdüri mesullüğünü babamın üstlendiği bir gazete çıkarıyordu. Hafta sonları okuldan yürüyerek Yüksek Kaldırım üzerinden Galata Köprüsüne iner, köprüden kırk paralık yani bir kuruşluk geçiş parasını vermemek için bir travmaya atlar, biletçi gelmeden atlardık. Çoçukluk işte.. Galatasaray'a yazılmış, bir nevi RÜTBE sahibi olmuştuk ama çocukluktan kurtulamıyor ve özellikle Manisa'yı unutamıyorduk!.. Ama

gurbet de olsa dayanacaktık.. O güzelim Manisa tütün ekip ipe dizmekle, üzüm kesip toprağa sermekle kalkınamaz, İzmir'in baskısından kurtulamazdı. O zamanlar o yemyeşil ovada henüz AK PAMUK bile beyaz yüzünü gösterebilmiş değildi. Sergi zamanı gözler yağmur endişesinde, daha önceleri de çeşit çeşit gavur isimli bağ hastalıklarında idi. Filoksera gelir yaprakları yer, PRONOS PORO derler yapraklar küflenir, üzümler olmaya başlayınca da salkımlara BALIK musallat olurdu. Hepsinin ilacı İzmir yolundan sanırım, İtalya'dan gelirdi. Üzümler kesilip sergilere konulmadan önce POTASA da yıkanırdı. Hepsinin ayrı ustaları uzmanları vardı. Bağ bozumda dışarıdan gelen işçiler kadın erkek sergi yerinde yatarlardı. Ben o yaz gecelerini onlarla birlikte geçirmeye bayılırdım. Yatağımı oraya taşırlardı. Başlıca üç bağ bozumu yapılan yerimiz vardı. Birincisi Çamlı Bağ dediğimiz yazıları içinde kendimiz oturduğumuz azırlık çamları olan iki katlı bir bağ evi, kuyusu, arteziyeni, havuzu ile daha ziyade bir sayfiye yeri gibi idi. Babamın acaip üzüm çeşitleri yetiştirdiği bir fidanlık gibi (Yavuz Gökmen'in doğduğu ev-Şimdi ona aittir) diğer bağlar biri yakında öbürü uzakta Gediz kenarında idi. Oralara da aynı bağ bozumu ekibi ile gidilirdi. Ben sonunda sivri sineklerden sıtmalanır yatardım Ama bu bağ bozumu çalışmalarına katılmaktan hiç geri kalmazdım.

Sultani kuru üzümlerimiz ünlü idi. 11 numaradan aşağı düşmezdi. Üzümler ya Manisa'da, yahut İzmir borsasında simsarlar vasiyetiyle satılırdı. Hangisinde satılmış olursa olsun, harman sonu İzmir'e kalabalık ailece bir ziyaret yapılırdı. Yolculuk daha ziyade trenle olurdu. Ama arada yahudi NESİM'in "Tomafili" ile de gittiğimiz olurdu. Bu uzun bir eski Amerikan otomobili idi. Nesim'den başka onu yürütebilecek hiç şöför bulunamazdı. Manisa'dan Karaköy, Bozköy üzerinde Sabuncu beline kıvrıla kıvrıla tırmanabildin mi arkası kolaydı. Yokuş aşağı koyuverdin mi kendinizi "MANSA'nın ALSANCAK MAHALLESİ"inde bulundunuz. Burası deniz kordonu olan ve daha ziyade gayrı

müslim kefere ve Levantenlerin oturduğu bir semtti. Yol ağzında olduğu için Manasilılar burasını çok severlerdi. Akşamları çıkan İnbat rüzgarı hem sıcağı hem efkarı dağıtırdı. Evlerin önünden balık ızgara dumanları ve anason kokuları yayılırdı. Kadınları bize göre çok açık seçik giyinirlerdi. Bu bize bir tuhaf gelirdi. Hepsinin üzerinden bir deniz kokusu gelir gibi idi. Kordonda deniz banyoları vardı. Kadınlara mahsus olanı tahta perdelerle ayrılmıştı. Biz yaştaki çocukların hangisine gideceği tartışma konusu olurdu...

Galatasaray'a girdikten sonra artık artık böyle bağ bozumu ve ailece İzmir ziyaretleri de tarihe karıştı. Artık İSTANBUL'da okuyan bir DELİKANLI sayılıyorduk. Başımıza sarık sarılmış bir MOLLA gibi AĞIR olmak gereğini duyar gibi idik. Okulda öğrenci ziyaret günleri o zamanları Salı günlerine rastladı. "EVCİ TALEBE"lerin aileleri, anneleri, akrabaları o gün ellerinde LEBON, Markiz veya PETNOGRAD pastahanelerinden alınmış pasta ve kurabiye kutuları ile gelirler, çocuklarını ziyaret ederlerdi. Gelenler ister abla, ister anne , isterse anneanne olsun hepsi neden ise gayet şık giysilerle gelirlerdi. Büyük kapı açılır, bizler yaban gibi çınarlı giriş yolunun iki tarafındaki demir korkuluklara asıralarak onları seyrederdik.

Bizim gelenimiz gidenimiz olmazdı. Bazen hüzünlenir bazen hırçınlanırdık. Hırçınlığımızı da arkadaşlarımıza gelen pasta paketlerinden veya onları getirenlerle ilgili latifetlerle alırdık.. Zamanla biz TAŞRALI Bekar yatılı öğrenciler arasında bir nevi dayanışma ve destekleme alışkanlığı başladı. GURBETE alıştık.. Sonradan bazılarımızın akrabaları da İstanbul'a yerleşip ziyaret faslı bizlere de sirayet edince üzerimize bayağı bir çekingenlik çöker gibi olmuştu. Kendi yanlızlığımızdan ve GALATASARAY GURBETİ nden daha hoşlanır olmuştuk.

Galatasaray 500 küsur yıldan, GÜL BABA efsanesinden beri hep gelenekler dizisi üzerinde gelişerek, güçlenerek bugünlere kadar yücelen bir büyük kuruluştur. Tekrarlanan ve yenilenen gelenekler üzerinde

GALATASARAY her zaman yücelerek devam edecektir. Bizlerin on yıl süre ile evimiz ocağımız olmuştu. Bu yaşlarımıza geldik hala EVİMİZ OCAĞIMIZ olmakta devam etmektedir. 1936 yılında mezun olduğumuzda bir heves ile BROŞÜR yayımlamıştık. Bunda benim yazmış olduğum "OCAĞIMIZ" başlıklı yazıyı sizlere sunuyorum.

OCAĞIMIZ

Galatasaray, bağrında barındırdığı yavrularına yalnız ilim vermekle kalmıyor. Onlara ayrıca ilimden daha kıymetli iman, teknikten daha üstün bir heyecan veriyor.

İlim, bilgi, teknik bunlar senelerle değişebiliyor. Dünkü yeni, bugün eskidir, eskinin ilmi bugün geçmiyor, dünün bilgisi bugüne yetmiyor, bugünün elektrik ve buhar tekniği dünün köhne çıkrık tekniğine bakıp homurtulu bir kahkaha ile gülüyor...

İşte senelerin sonunda, geçmeyen ilim, yetmeyen bilgi, geride kalan teknikten bizde ancak mektep sıralarında iken aldığımız hız ve heyecan kalıyor...

Bizdeki bu hız ve heyecanı, Galatasaray kuruldu kurulalı, izinde okuyan, yüzlerce ve binlerce Galatasaraylının ruhlarından ve burada bıraktıkları samimi havadan geldi, onların birbirlerine sevgi ve saygılarının an'anelemesinden manevi bir varlık, afakî bir ruh teşekkül etti.

İşte, biz içinde yaşadığımız bu ılık havaya, içimizde taşıdığımız bu manevî varlık ve heyecanla, bunların üstünde duran ve hepimizi saran bu afakî ruha tek kelime ile Galatasaraylılık! diyoruz.

Biz Galatasaray'da tenffüs ettiğimiz bu ılık hava ile, yine oradan aldığımız kültür ve heyecanla Galatasaraylı olduk, Galatasaray'da bizden aldığı hararetle kendi sıcaklığını mahafaza edebildi.

Galatasaray'da yetişen herkes hayatının sonuna kadar Galatasaraylıdır, çünkü mektep sıralarında iken alınan bu Galatasaraylılık heyecanı mektepten sonra da aynı hızla devam ediyor...

Vakıa Galatasaray tahsili, sayısı onlar evinde dolaşan senelerin sonunda bitiyor, fakat bitmeyen bir şey var: Galatasaraylılık!

O bütün bir ömür devam ediyor, bütün bir ömür bu his kalplerde, maziye bağlanışla, ileriye atılışın, geçmişi sevmekle geleceğe inanışın verdiği bir hız, bir hamle olarak yaşıyor!..

Herhangi bir Galatasaraylının fikrî veya faal hayatın her sahasındaki bir muvaffakıyeti bütün bir kütlenin sevinç membaı, öğünme vesilesi oluyor...

Sarı kırmızı küçük bir rozet bir Galatasaraylının kalbini heyecanla arttırabiliyor, her sene bir Haziran'da mektebin geniş yemekhanelerinde verilen bir **"Galatasaray pilâvı"** yüzlerce Galatasaraylıyı samimi bir hava içinde tekrar toplayıp onları yıllarca gençleştirebiliyor.

Galatasaraylılık uzun zaman içimizde çözülemez bir balığın, karşılıklı bir feragatin ifadesi olarak kaldı. Bundan sonra da karşılıklı sevgi ve saygının sembolü ve koca bir kütlesinin afakî ruhu olmakta devam edecektir.

Galatasaraylılık, hepimizin içinde çarpan asil bir duygu, müşterek bir imam, engin bir heyecandır!..

(Bu yazı Galatasaray Lisesi 1935-1936 mezunları yıllığında yayımlanan metnin yazısıdır)

Galatasaray mezunları 50. yıl dönümü. Soldan üçüncü O.gökmen. (üstte)

Öğrencilik yıllarında O.gökmen. (altta)

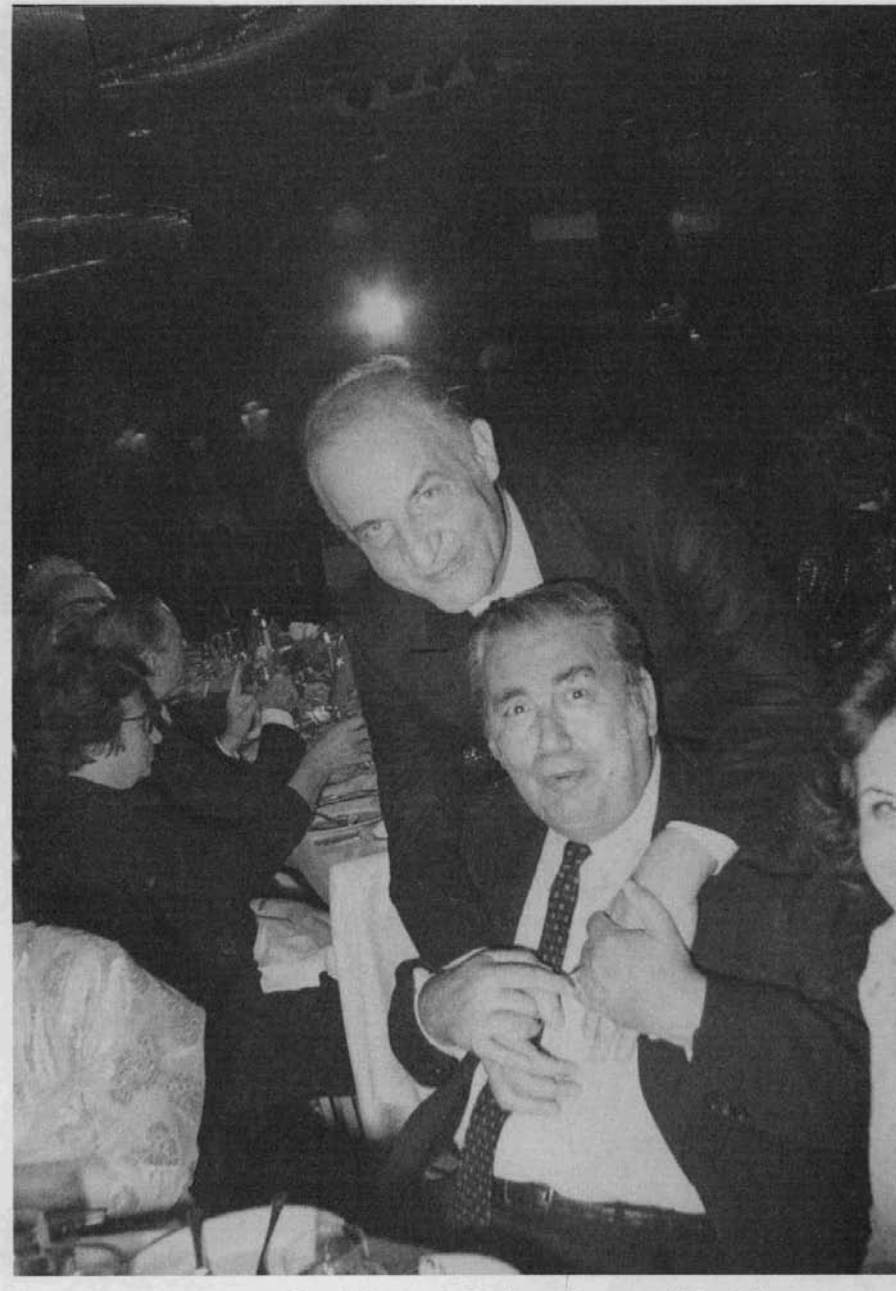

Galatasaray Lisesi Cemiyetinde, İnan Kıvanç ve Oğuz Gökmen.

DEĞİRMENCİ KIZIN ŞARKISI

Biz Galatasaray'da üç yakın arkadaştık. Haluk Kura, Necdet Özmen ve ben... Beraber gezer, beraber dolaşırdık. Eski fotoğraflara baktım. Hem Galatasaray, hem Mülkiye mezuniyet fotoğraflarında yapışık kardeşler gibi, üçümüz hep yanyana görünüyoruz.

İçimizde müziğe, dansa, modaya en yatkın olanımız Haluk'tu. Sesi de güzeldi. Bütün moda şarkıları bilir, hangi dilden olsa söylerdi. Nereden öğrenmişse öğrenmiş, "Değirmenci kızın jartiyeri" diye folklorik bir şarkıyı bize de öğretmişti. Aslında bu komik ama ritmik bir şarkı idi. Değirmenci kız, köyün oğlanları ile dans ederken jartiyerini düşürmüş... "Ç'est la fille de la meuniére qui dansait avec les gars... Elle a perdu sa jarretiére, sa jarretière, qui tenait pas...!" diye devam eder dururdu. Şarkı bize uğurlu geldi idi. Ne zaman zora gelsek üçümüz kollarımızı birbirimizin omuzuna atar, bu şarkıyı birlikte söyler, zoru başarırdık! Taksim meydanından Galatasaray-Fenerbahçe maçına giderken söyler, Fener'i mutlaka yenerdik. İmtihanlara girerken söyler, sınıfı geçerdik...!

Bir defasında Hariciye'ye girerken Mülkiye'yi ya kazanamassak düşüncesi ile sınavsız Hukuk Fakültesi'ne yazılmaya gittik. Şarkıyı söylemeyi unutmuşuz, Rektör Cemil Bilsel üçümüzü de odasından kovdu idi!

Mülkiye imtihanlarına girerken iki defa söyledik, binlerce aday arasında ilk on sırayı paylaştık. Hariciye'deki yaşantımızda ne zaman bir araya gelsek, bu şarkıyı birlikte söylerdik. En çok emekliliğimiz sırasında daha sık buluşmak imkanı oldu. Üçümüz evlenip çoluk çocuğa karışmıştık. Değirmenci kız kaybolan jartiyerini buldu mu bilmem,ama biz onun melodsi ile hep mesut olduk. Necdet Özmen'i geçen yıl başında İstanbul Gata'da tedavi olurken kaybettik. Haluk da Ankara'dakinde yatıyordu. Karısı Lale, Necdet'in ölümünü söylemiş. Lale'nin bize anlattığına göre, Haluk'un yüzünde acı bir tebessüm belirmiş, dudaklarından belli belirsiz "Değirmenci Kızın şarkısını" mırıldanmaya başlamış.
Onu da tam bir hafta sonra kaybettik. Ruhları şad olsun...